

ეკონომიკური ანალიზი. მისი როლი მართვის სისტემაში

ქეთევან კინძარიშვილი
ეკონომიკის დოქტორი

ანალიზი (ბერძნ. – analisis) გულისხმობს შესასწავლი ობიექტის დანაწევრებას, დაშლას ნაწილებად, ელემენტებად, ამ ობიექტისთვის დამახასიათებელ შემადგენლებს (აზრობრივი ან რეალური). ასეთი დანაწევრება საშუალებას იძლევა „ჩაიხედოთ“ საკვლევი საგნის, მოვლენის, პროცესის შიგნით, გავარკვიოთ მისი შინაგანი არსი და შესასწავლი საგნის ან მოვლენის თითოეული ელემენტის როლი.

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ გარემოში მიმდინარე მრავალრიცხოვანი მოვლენებისა და პროცესების გააზრება არ შეიძლება მხოლოდ ანალიზის საშუალებით. საკმაოდ ხშირია ადამიანის აზროვნებისთვის დამახასიათებელი სხვა საშუალებების გამოყენების მოთხოვნილება. ამ მხრივ ანალიზთან ყველაზე ახლოსაა სინთეზი. სინთეზი (ბერძნ. - synthesis) – შესასწავლი ობიექტის ადრე დანაწევრებული ელემენტების გაერთიანება ერთ მთლიანად.

ანალიზი და სინთეზი დიალექტიკურად ურთიერთსაპირისპირო ერთიანი ცნებებია. დიალექტიკური ტანდემი – ანალიზი-სინთეზი შეადგენს ნებისმიერი მეცნიერული კვლევის სინონიმს. კაცობრიობის მოღვაწეობის ნებისმიერ სფეროში, მეცნიერების ნებისმიერ დარგში, შეუძლებელია არ იყოს გამოყენებული ტანდემი ანალიზი-სინთეზი. თუმცა, ანალიზმა და სინთეზმა განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა ეკონომიკაში, რაც, როგორც ცნობილია, წარმოადგენს ჩვენს პლანეტაზე ყველაფრის საფუძველს. ეკონომიკური პრობლემების უგულვებელყოფა, ეკონომიკური ამოცანების (შიდა და გარე) გადაუჭრელობა იწვევს წარუმატებლობას ყველა სხვა სფეროში.

ანალიზი და სინთეზი, როგორც ადამიანის აზროვნების არსი, შინაარსი და ფორმა, კომპლექსურად შეისწავლება მრავალ განზომილებაში სხვადასხვა მეცნიერებების მიერ. თუმცა, ეკონომიკის, სამეურნეო საქმიანობის და მისი საბოლოო შედეგების ანალიზი წარმოადგენს მხოლოდ ეკონომიკური ანალიზის სფეროს, როგორც ფართო, ისე ვიწრო პროფესიული თვალსაზრისით.

ეკონომიკური ანალიზი, როგორც ანალიზის ერთ-ერთი ნაირსახე-

ობა, წარმოადგენს ანალიზური პროცესების სისტემატიზებულ გაერთიანებას, რომლის მიზანია ობიექტის შესახებ ეკონომიკური ხასიათის დასკვნების, გადაწყვეტილებებისა და რეკომენდაციების მიღება.

ეკონომიკური ანალიზი გამოყენებითი მეცნიერებაა. ეფუძნება რა თეორიულ შემეცნებას, უზრუნველყოფს ადამიანის პრაქტიკული საქმიანობის ეფექტურობას.

ამასთან, აუცილებელია ერთმანეთისგან განვასხვაოთ ზოგადთეორიული ეკონომიკური ანალიზი, რომელიც შეისწავლის ეკონომიკურ მოვლენებსა და პროცესებს მაკროდონეზე (საზოგადოებრივ-ეკონომიკური ფორმაციისა და ეროვნული ეკონომიკის და მისი ცალკეული დარგების სახელმწიფოებრივ დონეზე) და სამეურნეო სუბიექტების საქმიანობის ეკონომიკური ანალიზი მიკროდონეზე (ცალკეული საწარმოების და მათი შიდა სტრუქტურული ქვედანაყოფების დონეზე).

საბაზრო ეკონომიკის ფორმირება პირველ რიგში განსაზღვრავს ეკონომიკური ანალიზის განვითარებას მაკროდონეზე, რადგან ზემოთ დასახელებული ქვედა რგოლები (საკუთრების ნებისმიერი ფორმის დროს) წარმოადგენენ საბაზრო ეკონომიკის საფუძველს. მაკროდონეზე განხორციელებულ ანალიზს ემატება საწარმოების, მათი კოლექტივების, მენეჯერების, კერძო მესაკუთრეების ყოველდღიური სამეურნეო-ფინანსური საქმიანობის კონკრეტული ანალიზი: ბიზნესგეგმების დასაბუთებისა და შესრულების ანალიზი; მარკეტინგული ღონისძიებების შედარებითი ანალიზი, რომელიც გულისხმობს მოვლენების რეალური განვითარების შედარებას სავარაუდოსთან დროის გარკვეულ შუალედში; წარმოების და გასაღების შესაძლებლობების ანალიზი, შიდა და ზოგადი ეკონომიკური მდგომარეობების განსაზღვრა, რომლებიც მოქმედებენ წარმოების და გასაღების პროცესზე; საქმიანი სცენარების და მათი რეალური განხორციელების ანალიზი; მოთხოვნისა და მიწოდების თანაფარდობის ანალიზი; ნედლეულის კონკრეტული მომწოდებლებისა და მაკომპლექტებელი ნაწარმის ანალიზი; კონკრეტული მომხმარებლებისა და გამოშვებული პროდუქციის მათ მიერ შეფასების ანალიზი. ფირმის საკრედიტო პორტფელის შევსებადობის ანალიზი; ცოცხალი და განივებული შრომის ანალიზი აუცილებელი დეტალიზაციით; საწარმოო გასაღების, მარკეტინგული საქმიანობის საბოლოო ფინანსური შედეგების ანალიზი; კომერციული რისკების ანალიზი და მათზე მოქმედი პოლიტიკური, დემოგრაფიული, ეკოლოგიური, სტრუქტურულ-ორგანიზაციული და სხვა ფაქტორების

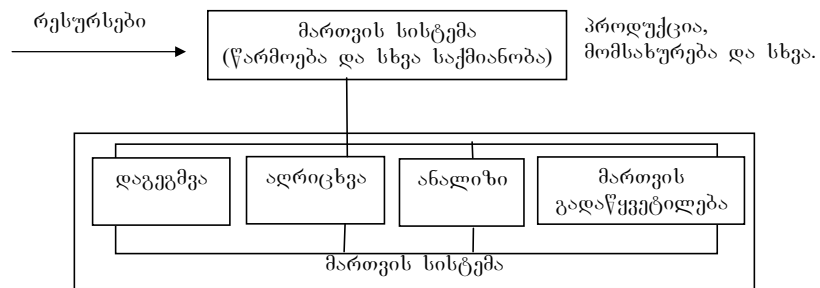
გათვალისწინება.

ზემოთ აღნიშნული არ გამოორიცხავს, პირიქით, აუცილებლად მიიჩნევს, რომ ანალიზი მაკროდონეზე უნდა ჩატარდეს არა ისე, როგორც ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური სისტემის და მისი მკვეთრად გამოხატული ცენტრალიზმის დროს – „ზემოდან ქვემოთ“, არამედ, „ქვემოდან ზემოთ“.

ეკონომიკური ანალიზი წარმოადგენს მართვის სისტემის მნიშვნელოვან ელემენტს. მას სრულიად განსაზღვრული ადგილი უჭირავს გამოსაკვლევი ობიექტის შესახებ ინფორმაციის შეკრება – დამუშავებასა და მართვის გადაწყვეტილების მიღებაში. ეკონომიკური ანალიზი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მმართველობითი (მართვის) გადაწყვეტილებების შემუშავებისა და მიღების დროს, უზრუნველყოფს ინფორმაციის ღრმა და მრავალმხრივ კვლევას, ამზადებს მართვის გადაწყვეტილებების ვარიანტებს და ირჩევს მათგან ოპტიმალურს.

მართვის სისტემაში ანალიზის ადგილი გამარტივებული სახით მოცემულია №1 ნახ-ზე.

ბაზრის განვითარების განუსაზღვრელობის და წინასწარ განჭრეტის შეუძლებლობის ტენდენციის არსებობის პირობებში, ანალიზის გამოყენება იძლევა მართვის შედარებით რაციონალური გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობას, რაც, თავის მხრივ, ქმნის სამეურნეო სუბიექტების წარმატებული საქმიანობის წინაპირობას.

ნახ. 1. ეკონომიკური ანალიზის ადგილი მართვის სისტემაში.